

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

BRNO 1971

Eine Velaticer-Siedlung in Vážany nad Litavou (Bez. Vyškov). Im Mai 1970 erhielt das Archäologische Institut der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften in Brno Oberflächenfunde und solche, welche beim Ausheben einer Grube für den Mast der elektrischen Leitung in der Flur „Padělky“ nordwestlich von der Gemeinde Vážany nad Litavou aufgefunden wurden. Es ist dies ein Bruchstück eines neolithischen schuhleistenkeilförmigen Steinbeiles und eine Menge keramischen Scherbenmaterials der älteren und entwickelten Stufe der Velaticer Phase der mitteldonau-ländischen Urnenfelderkultur.

STOPY VELATICKÉHO POHŘEBIŠTĚ VE SKALICI (okr. Znojmo)

JIRÍ ŘÍHOVSKÝ, AŮ ČSAV Brno
(Tab. 16—18)

Začátkem května 1970 byla část tratě „Pastviska za kopcem“ v katastru obce Skalice připravována k založení vinohradu. Hlubokou orbou byla rozrušena řada pravěkých objektů, jejichž načernalá výplň vytvořila na povrchu tmavé skvrny o průměru až 1 m. Uvedená trať je na východním okraji obce, kde tvoří výraznou vyvýšeninu. Narušené pravěké objekty se nacházejí na jižním svahu této vyvýšeniny nad údolím potoka Skaličky. Sběr vyoraného pravěkého materiálu provedl ihned po orbě Josef Vančura ze Skalice číslo 36 a dne 16. května téhož roku jej předal Archeologickému ústavu v Brně. Prohlídka naleziště nepřinesla již žádné bližší údaje. Keramický střepový materiál, zlomek zvířecí kosti a větší počet druhotně přepálených bronzových předmětů dokládá stopy volutového sídliště a velatického pohřebiště; několik střepů patří také ještě halštatské horákovské kultuře. Mezi předanými nálezy byla také lidská spodní čelist; její příslušnost k některému z uvedených pravěkých období je nejistá.

Velatické nálezy není bohužel možno rozředit podle hrobových celků. Nemůžeme proto s naprostou jistotou spojovat jednotlivé keramické tvary v jeden časový horizont se zlomky žarem silně poškozených bronzových předmětů. Jejich současnost lze však podle dosud vypracovaných chronologických kritérií předpokládat.

Mezi zbytky amfor jsou zastoupeny strohé, přísně členěné tvary s rovným, vyšším kuželovitým hrdlem — v jednom případě s výzdobou pásu úzkých vodorovných žlábků v podhrdlí. Zásobnicovité tvary s vodorovně přehnutým okrajem (nahore vodorovně seříznutým nebo střechovitě hráněným) mají hrdlo buď ještě archaicky nálevkovitě rozevřené nebo již válcovité. Široké a nízké mísy jsou převážně kónické, s více nebo méně vyklenutými stěnami a amforovité s nízkým, nálevkovitě rozevřeným hrdlem, vodorovně přehnutým okrajem a svislým či šikmým žlábkováním výdutě bříška. Typické velatické šálky s vysokým střechovitě hráněným uchem mají jednak plynulou esovitou profilovou linii, jednak ostrou profilaci s břišním lomem. V souboru nescházejí ani hrubší hrncovité nádoby vejčitého tvaru se silněji prohnutým hrdlem a uchem lehce zvednutým nad okraj. Podle analogií z ostatních velatických pohřebišť lze tento keramický soubor datovat buď do staršího stupně Baierdorf-Lednice nebo do vrcholného období stupně Velatice I.

Tomuto časovému zařazení odpovídá i průvodní bronzový materiál: tenké tyčinkovité náramky kruhovitěho průřezu se zahrocenými konci a výzdobou skupin příčných a šikmých rýh, zlomky spony nebo více spon s úzkým štítkem zdobeným rytým motivem přesýpacích hodin a vbíjených bodů seřazených do řady a kroužku a zlomky náramků z plechového proužku se svinutými konci. Zejména poslední předmět spojuje tento skalický nálezní materiál s jihobavorským stupněm BzD a severoitalským peschierským horizontem,¹ jednak se stupněm Kisapáti-Lengyelóti v Karpatské kotlině.² V našem moravském prostředí odpovídá tento nálezní materiál nejspíše horizontu depotu z Přestavlk.

Poznámky:

¹ H. Müller-Karpe, Beiträge zur Chronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen (1959), 94 a 149, Taf. 150, A 4—5.

² F. Holste, Hortfunde Südosteuropas (1951), Taf. 44, 26—27; W. A. v. Brünn, Mitteldeutsche Hortfunde der jüngeren Bronzezeit (1968), 291 s odkazem na další literaturu.

Spuren eines Velaticer Gräberfeldes in Skalice (Bez. Znojmo). Anfang Mai 1970 war ein Teil der Flur „Pastviska za kopcem“ im Kataster der Gemeinde Skalice für die Anlage eines Wein-gartens vorbereitet. Durch Tiefpflügen wurde eine Reihe von vorgeschichtlichen Objekten gestört,

deren schwärzliche Auffüllung an der Oberfläche dunkle Flecken bis zu 1 m Durchmesser bildeten. Die erwähnte Flur liegt am östlichen Rande der Gemeinde, wo sie eine deutliche Erhöhung bildet. Die gestörten prähistorischen Objekte befinden sich am Südhang dieser Erhöhung über dem Tal des Baches Skalička. Das Aufsammeln des ausgeackerten prähistorischen Materiales führte sofort nach dem Pflügen Josef Vančura aus Skalice Nr. 36 durch und am 16. Mai des gleichen Jahres übergab dieses dem Archäologischen Institut in Brno. Die Untersuchung des Fundplatzes erbrachte keine näheren Angaben. Das keramische Scherbenmaterial, ein Stück Tierknochen und eine grössere Zahl von sekundär verbrannten Bronzegegenständen beweisen uns die Spuren einer bandkeramischen Siedlung und eines Velaticer Gräberfeldes; einige Scherben gehören noch der hallstättischen Horákov-Kultur an. Unter den übergebenen Funden war auch ein menschlicher Unterkiefer, dessen Zugehörigkeit zu einem der angeführten prähistorischen Zeitabschnitte unsicher ist.

Die Velaticer Funde können leider nicht in einzelne Grabkomplexe gegliedert werden. Deshalb können wir nicht mit absoluter Sicherheit die einzelnen keramischen Formen in einen gemeinsamen Zeithorizont mit den durch Feuereinwirkung stark beschädigten Bronzegegenständen stellen. Ihre Gleichzeitigkeit darf aber nach den bisher ausgearbeiteten chronologischen Kriterien vorausgesetzt werden.

Unter den Überresten von Amphoren sind strenge, scharf gegliederte Formen mit geradem, höherem konischen Hals vertreten — in einem Falle mit einem Streifen von schmalen horizontalen Rillen unter dem Hals verziert. Die Formen der Vorratsgefäße mit horizontal umgelegtem Rand (oben horizontal abgekantet oder dachförmig facettiert) haben entweder noch einen archaischen trichterförmig geöffneten oder bereits einen walzenförmigen Hals. Die breiten niedrigen Schüsseln sind vorwiegend konisch mit stärker oder schwächer gewölbten Wänden, oder sind sie amphorenartig mit niedrigem trichterförmig geöffnetem Hals, horizontal umgelegtem Rand und vertikaler oder schräger Rillung am Gefäßbauch. Die typischen Velaticer Scherben mit hohem dachförmig facettiertem Henkel zeigen einesteils eine s-förmig profilierte Linie, andererseits eine scharfe Profilierung mit Knick am Bauche. In dieser Keramikgruppe fehlen auch nicht gröbere topfartige Gefäße in Eiform mit kräftiger geschwungenem Hals und leicht über den Rand gezogenem Henkel. Nach Analogien aus den übrigen Velaticer Gräberfeldern kann man diese Keramikgruppe entweder in die ältere Stufe Baiersdorf-Lednice, oder in die Hochperiode der Stufe Velatice I datieren.

Dieser zeitlichen Einstufung entspricht auch das begleitende Bronzematerial: dünne stäbchenförmige Armringe mit kreisrunden Durchmesser und zugespitzten Enden mit einer Verzierung von Gruppen vertikaler oder schräger Rillen, Bruchstücke einer oder mehrerer Blattbügelfibeln mit schmalen Schildchen mit Sanduhrmotiv und gehämmerten, in eine Reihe gestellten oder zu einem Ring geformten Punkten, sowie Bruchstücke von Blecharmbändern mit eingerollten Enden. Besonders das letztgenannte Fundstück aus Skalice stellt die Verbindung einerseits zur südbayerischen Stufe BzD und zum norditalischen Peschiera-Horizont her,¹ andererseits zur Stufe Kisapáti-Lengyeltóti im Karpatenkessel.² Im mährischen Raum entspricht dieser Fund am ehesten dem Hortfundhorizont aus Přestavky.

Anmerkungen:

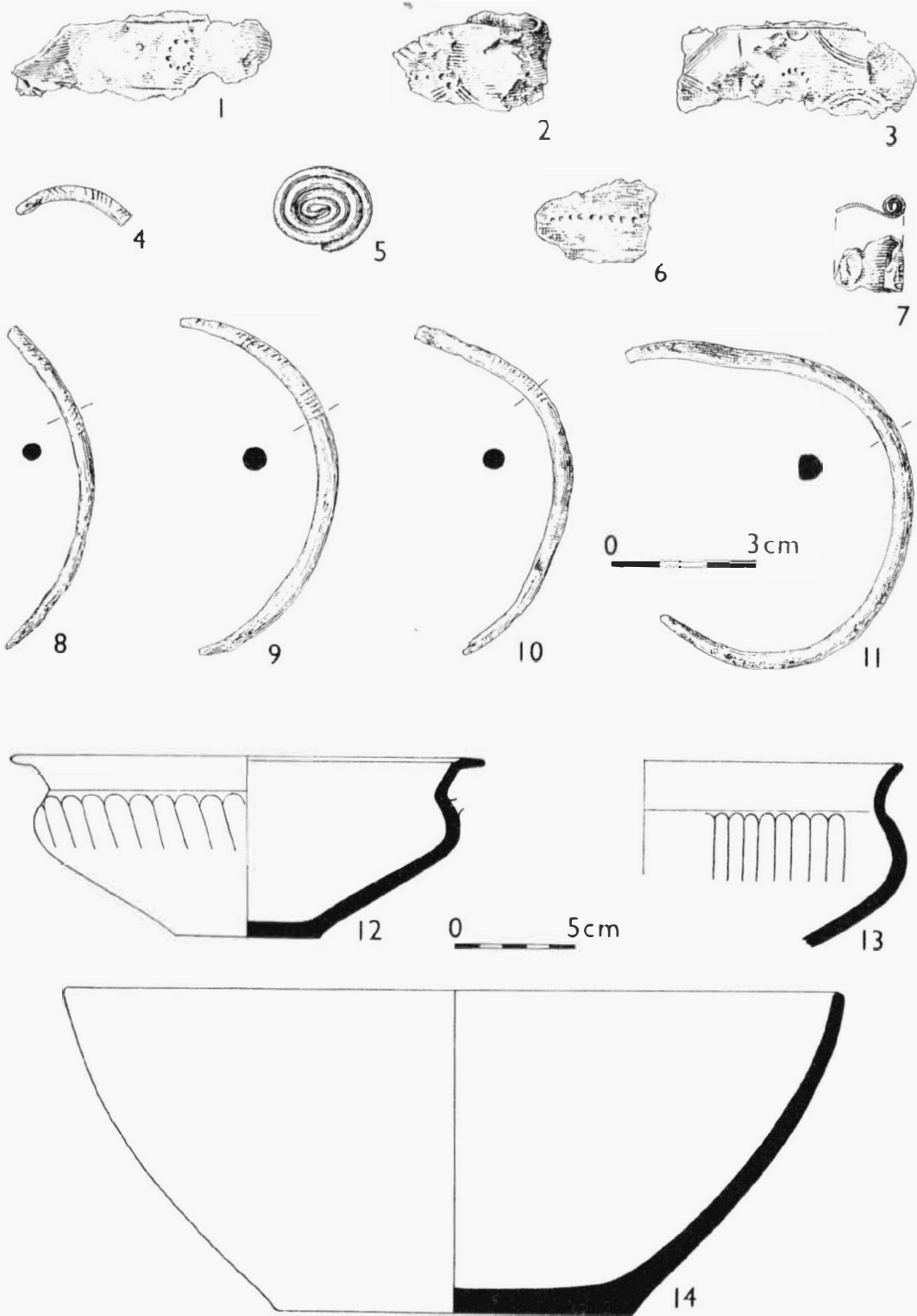
¹ H. Müller-Karpe, Bei träge zur Chronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen (1959) 94 und 149, Taf. 150, A 4—5.

² F. Holste, Hortfunde Südosteuropas (1951) Taf. 44, 26—27. W. A. von Brunn, Mitteldeutsche Hortfunde der jüngeren Bronzezeit (1968), 291 mit Hinweis auf weitere Literatur.

NÁLEZ BRONZOVÉ SEKERY V KLENTNICI (okr. Břeclav)

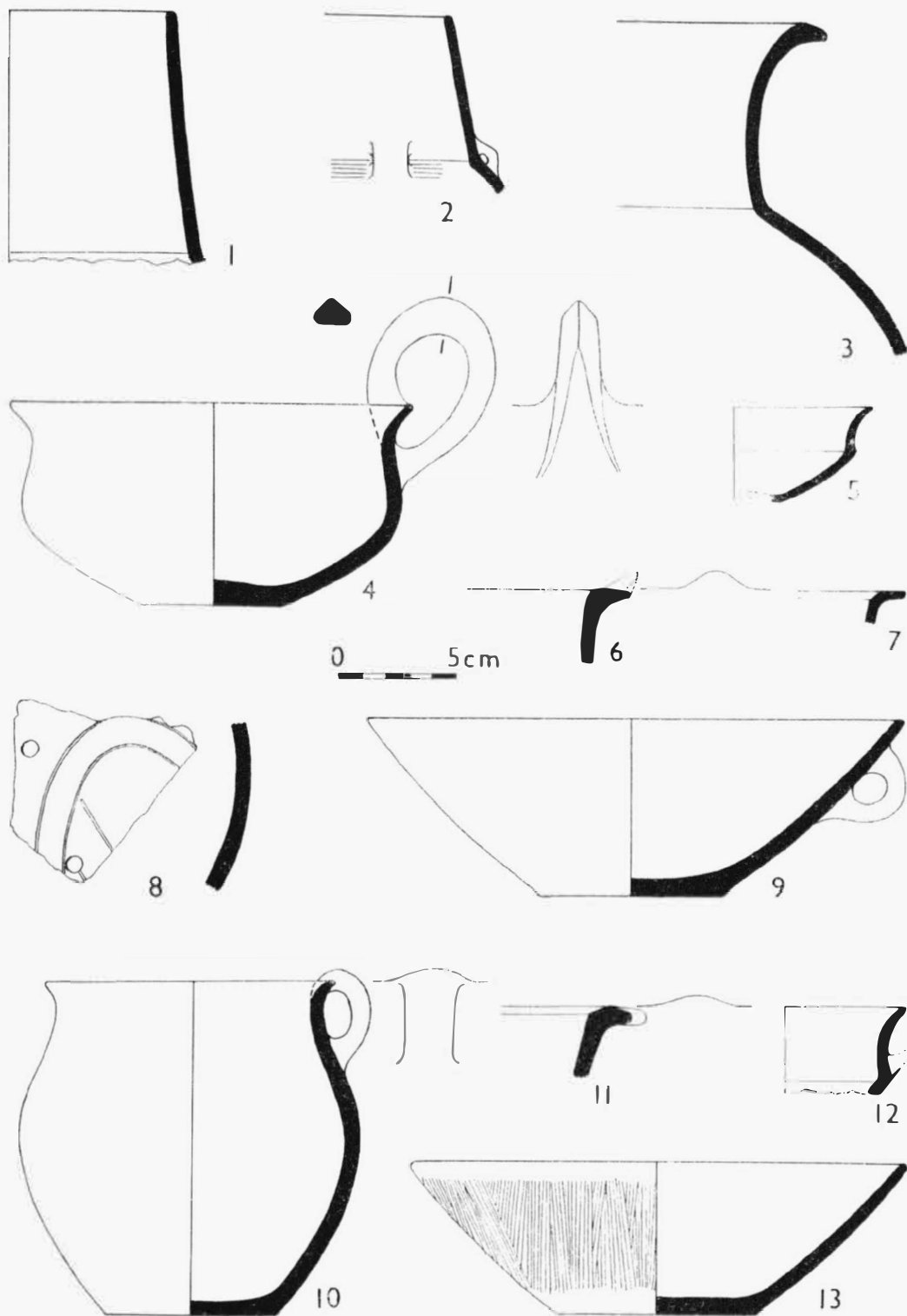
JIRÍ ŘÍHOVSKÝ, AÚ ČSAV Brno
(Tab. 8 : 2)

V roce 1970 byla předána Archeologickému ústavu ČSAV v Brně menší bronzová sekerka. Podle sdělených údajů pochází z plošiny Tabulové hory v katastru obce Klentnice, okr. Břeclav. Našla se tam v nezjištěném nálezovém prostředí při stavebních pracích. Poměrně úzká a rovná horní část s poškozeným týlem a lehce lištovitě zesílenými okraji je výrazným rovným schůdkem oddělena od lehce obloukovitě zatažených spodních částí ukončených vějířovitě rozšířeným, obloukovitým ostřím. Délka sekerky je 109 mm, šířka ostří 38 mm.

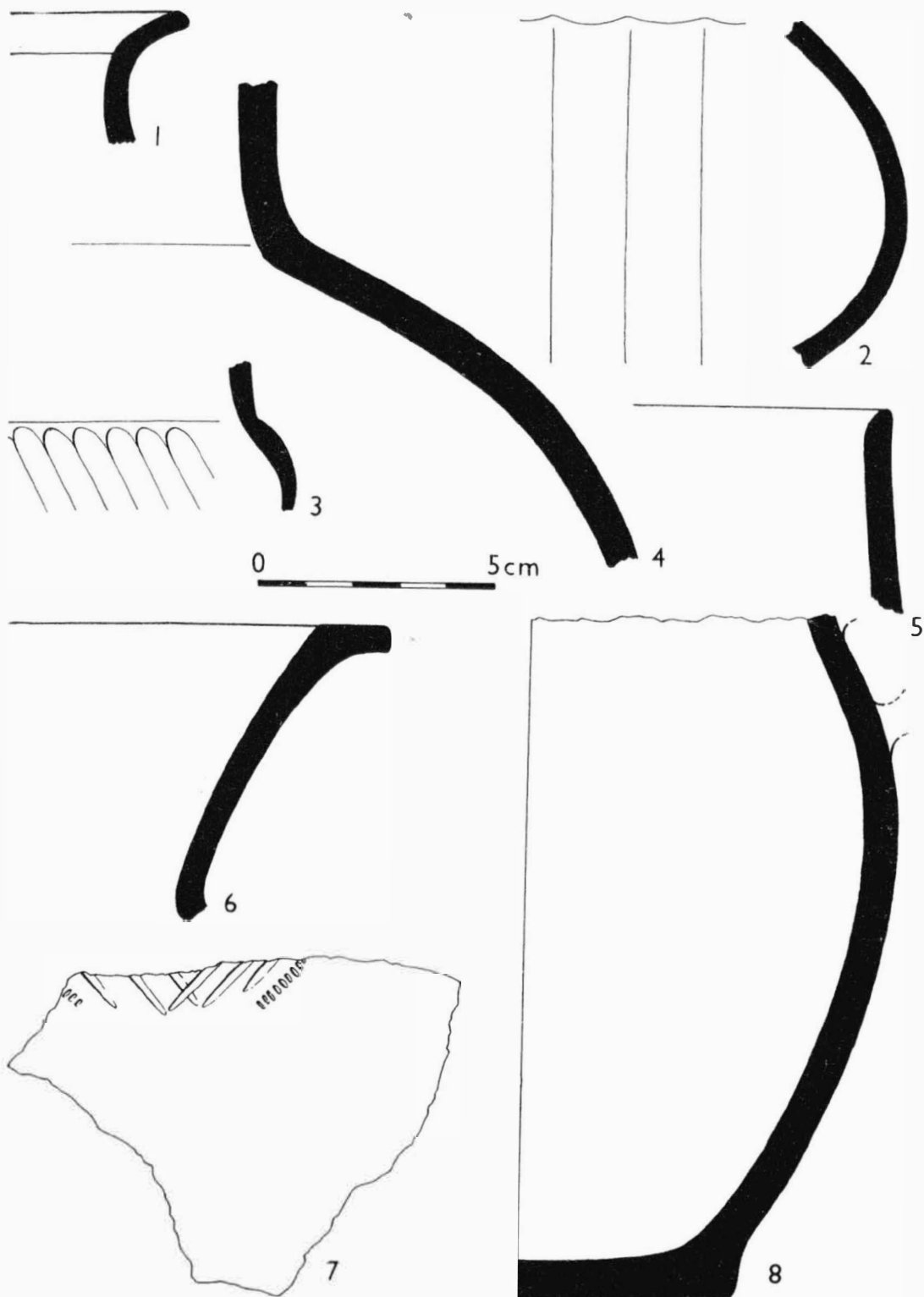
Tab 16

Skalice (okr. Znojmo). Zlomky bronzových předmětů a keramika z velatického pohřebiště. — Bruchstücke von Bronzegegenständen und Keramik aus dem Velaticer Gräberfeld.

Tab. 17

Skalice (okr. Znojmo). 8 stěp z volutového sídliště; 1-7, 9-13 keramika z velatického pohřebiště. 8 Scherbe aus einer bandkeramischen Siedlung; 1-7, 9-13 Keramik aus dem Velaticer Gräberfeld.

Tab. 18

Skalice (okr. Znojmo). 1–6, 8 keramika z velatického pohřebiště; 7 střep z horákovského sídliště — 1, 2, 8 Keramik aus dem Velaticer Gräberfeld; 7 Scherbe aus der Horákovser Siedlung.

PD 1520
1970. (1971.)

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulik, DrSc
Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady: A. P. Löwensteinová, dr. R. Tichý
Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, R. Skopal
Na titulní obálce: Koflík z velatického pohřebiště ve Skalici
Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21
Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné